

MAGYAR NYELV

A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

FELELŐS SZERKESZTŐ

BENKŐ LORÁND

SZERKESZTŐ

JUHÁSZ DEZSŐ

CI. KÖTET

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG, BUDAPEST
2005

TARTALOM

BALÁZS GÉZA: Szatmári István 80 éves	123
BENCZE LÓRÁNT: Szathmári István, A szűkebb és tágabb haza nyelve. Néprajzi és irodalmi nyelvi tanulmányok	487
BENKŐ LORÁND: Tisztelet az alapítók emlékének 4. – A székelység szerepe az Árpád-kori magyar országvédelemben	269
G. BOGÁR EDIT: Natalija Nyikolajevna Kolpakova – Balázs József Attila, Magyar–orosz kisded szótár	83
BORZSÁK ISTVÁN: Még mindig <i>borzsák</i>	220
BORBÁS GABRIELLA DÓRA: T. Szabó Csilla, A deverbális igeeképzés a XVI–XVIII. században az Erdélyi magyar szótörténeti tár adatanyaga alapján	104
BÖLCSKEI ANDREA: Bemutatkozott a felvidéki névtani műhely. Névtani konferencia Kolonban (2005. június 2–4.)	378
BÜKY LÁSZLÓ: Zrínyi-szótár. Zrínyi Miklós életművének magyar szókészlete 357. – Kukorló	464
CSERÉP ATTILA: Bárdos Vilmos főszerk., Magyar szólástár	96
CSEERNICKÓ ISTVÁN – PAPP GYÖRGY – PÉNTÉK JÁNOS – SZABÓMIHÁLY GIZELLA: A szomszédos országok magyarnyelvi kutatóállomásairól	105
ÉDER ZOLTÁN: Laudáció a százéves Magyar Nyelvtudományi Társaságról 116. – Szily Kálmán emlékezete (1838–1924) Tudományos munkásságának kronológiája 244. – A Magyar Nyelv száz éve (1905–2004)	385
FARKAS TAMÁS: A Magyar Nyelvtudományi Társaság 100. közgyűlése 113. – Új tagozatok a Magyar Nyelvtudományi Társaságban 122. – Hajdú Mihály, Általános és magyar névtan	464
FEHÉRTÓI KATALIN: Feltevések és magyarázatok <i>j</i> végű Árpád-kori tulajdonneveinkről	454
FODOR ISTVÁN: A nyelvújítás, a purizmus és fajtái 46. – Hegedüs József, Hiedelem és valóság. Külföldi és hazai nézetek a magyar nyelv rokonságáról	495
N. FODOR JÁNOS: XV. századi összeírások Szabolcs megyéből	498
FÓRIS ÁGOTA: A szakmai hitelesség kérdése a magyar köznyelvi szótárakban	51
FÜLÖP LÁSZLÓ: Vörös Ferenc, Családnév kutatások Szlovákiában	94
HAADER LEA: A Müncheni emlék	161
HASAN EREN: A török nyelv etimológiai szótára és a magyar nyelvtörténet	275
HONTI LÁSZLÓ: A magyar habitív és izafetszerkezet történeti háttéréről	449
JUHÁSZ DEZSŐ: Névmagyarosítás és nemzeti romantika 196. – Paládi Kovács Attila, Tájak, népek, népcsoportok	491
KÁVÁSSY SÁNDOR: Osztatlan testvérek	44
KENESEI ISTVÁN: Kettős fókusz és kettős tagadás a magyarban	178
KERTÉSZ ANDRÁS: Új elektronikus nyelvészeti folyóirat	498

KICSI SÁNDOR ANDRÁS: Néhány népi gombanevünkről	336
KIEFER FERENC: Herman József 80 éves 117. – Van-e magyar jelentéstan?	129
KISPÁL TAMÁS: Hessky Regina főszerk., Magyar–német kéziszótár	81
KISS JENŐ: Százéves a Magyar Nyelvtudományi Társaság 7. – Új hazai germanisztikai nyelvészeti kiadványok 76. – Nemzetközi magyar nyelvtudományi kongresszusok: tudománytörténeti észrevételek 140. – Magyar szaknyelvtörténeti tanulmányok 246. – Emlékbeszéd Zsirai Miklós rendes tag felett 257. – Egy többközpontú nyelv változat-szótáráról	480
É. KISS KATALIN : Az ómagyar igeidőrendszer morfoszintaxisáról	420
KOLLÁTH ANNA – Z. SZENTESI ORSOLYA – SZOTÁK SZILVIA: Kiegészítés a szomszédos országok magyarnyelvi kutatóállomásairól szóló beszámolóhoz	371
KONTRA MIKLÓS: „Tartalmi kérdésekre most nem térek ki”. Tudományos bírálat vagy érzelmi reakció?	497
KUN PÉTER: A Tolna megyei Akalacspusztá nevének besenyő hátteréhez	45
KUSTÁR ZOLTÁN: A héber 'amar 'mond' ige megfeleltetése XX. századi magyar protestáns bibliafordításainkban	213
A külföldi és hazai társaságok köszöntői	14
LÖRINCZI RÉKA: Egy XVIII. századi román nyelvtanhoz kapcsolódó nyelvleírás-történeti észrevételek 65. – További észrevételek egy XVIII. századi román nyelvtanhoz	221
Mádl Ferencnek, a Magyar Köztársaság elnökének üdvözlő szavai	2
A Magyar Nyelvtudományi Társaság centenáriumi ünnepsége	1
MARKÓ ALEXANDRA: Gósy Mária, Fonetika, a beszéd tudománya	482
MIZSER LAJOS: Pusztá. – Elve	335
A. MOLNÁR FERENC: A Jókai-kódex egy szerkezete és az ÓMS. <i>vylagumtul</i> szava 219. – Zrínyi-kommentárok. – „Mert lovastul az fát meg nem ehetik”	461
MÓZES HUBA írja	509
NAGY KATALIN: A pragmatika státusáról	436
NAGY L. JÁNOS: Az újra élő lexikon	366
NYOMÁRKAY ISTVÁN: Keszler Borbála, Írásjeltan. Az írásjelhasználat szabályai, problémái és története 248. – Avató beszéd Kiss Lajos emléktáblájának leleplezése alkalmával 253	254
Pályázati felhívás	254
PÉNTEK JÁNOS: Kontra Miklós szerk., Nyelv és társadalom a rendszerváltáskori Magyarországon 352. – Magyar nyelv- és nyelvjárásszigetek Romániában	406
POSGAY ILDIKÓ: Ladányi Mária – Dér Csilla – Hattyár Helga szerk., „...még onnét is eljutni túlra...” Nyelvészeti és irodalmi tanulmányok Horváth Katalin tiszteletére	369
PUSZTAI FERENC: Nyelvhasználati minősítések a középmagyar beszélt nyelvben	332
SARBAK GÁBOR: Magyar nyelvemlék a XVI. század elejéről a Bajor Nemzeti Könyvtárban	147
SENGA TORU: A <i>jen</i> szó és ami körülötte van	202, 304
SIPTÁR PÉTER: A magánhangzó-kapcsolatok fonológiájából	282
SKRIPECZ SÁNDOR írja	379
SZABÓ JÓZSEF: Balogh Lajos, Büki tájszótár	363
SZATHMÁRI ISTVÁN: Irodalmi nyelvi vizsgálat a Prágai Nyelvész kör módszerével: Medgyesi Pál művei alapján 21. – A tárgyas-intellektuális stílus József Attila költészetében	414
SZÉKELY GÁBOR: A lexikai és összehasonlító fokozásról és mérséklésről	312

TEISZLER ÉVA: Közzsói szórványok egy 1476-os oklevélben	123
TOLCSVAI NAGY GÁBOR: Kognitív jelentéstani vázlat az igekötős igeről	27
TÓTH VALÉRIA: Büky László – Forgács Tamás szerk., A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei. III. Magyar és finnugor jelentéstörténet	89
H. TÓTH TIBOR: Kiefer Ferenc szerk., A magyar nyelv kézikönyve	232
VECSEY ZOLTÁN: András Kertész, Cognitive Semantics and Scientific Knowledge	73
Vizi E. Szilveszternek, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének üdvözlő szavai	3
ZELLIGER ERZSÉBET: Nóra Tátrai Infanger, Der Sprachgebrauch der Ungarn in der Schweiz. Cross Cultural communication	250
ZILÁHI LAJOS írja	380
ZSILINSZKY ÉVA: Ronald O. Richards, The Pannonian Slavic Dialect of the Common Slavic Proto-Language: The View from Old Hungarian	87
Élő nyelv	336
Kisebb közlemények	44, 213, 332, 449
Különfélék	105, 371, 497
Levélszekrény	379, 509
Nyelvművelés	46
Nyelvtörténeti adatok	123, 498
Szemle	73, 232, 352, 464
Szó- és szólásmagyarázatok	45, 219, 335, 461
Társasági ügyek	113, 253, 378
Tudománytörténet	65, 221

SZÓ- ÉS TÁRGYMUTATÓ

Ajtai Abód Mihály (XVIII. századi latin) nyelvtana 221–9	birtokviszony két kifejezési módja az uráli nyelvekben 449–54
Akalacspusztá 45	borzsák 220–1
alakváltozatok a Magyar szólástárban 89–100	Búzás Győző tanulmánya a németes össze- tételekről 447
állandósult szókapcsolatok 97–103	büki nyelvjárás 364–6
általános névtan 466–70	Büki tájszótár 364–6
Alvares-nyelvtanok a jezsuiták latin- oktatásában 222–9	dél-magyarországi fuldai típusú német nyelvjárásszigetek 77–8
alaktani, szófaji felosztás az ILVal.-ban 71–2	Dévai Bíró Mátyás nyelvjárása 458
A nyelvtörténeti kutatások újabb eredmé- nyei. III. Magyar és finnugor jelen- téstörténet 89–94	deverbális igeképzés 104–5
Balogh Lajos, Büki tájszótár 363–6	diftongus kialakulása, fél- magánhangzósodás és összeolvadás – hiátus feloldására 288
becenevek 474–5	
Benkő Loránd előadása a Magyar Nyelv- tudományi Társaság jubileumi ün- nepségén a Társaságról 4–7	egyéni nevek, keresztnévek 472–4
beszéddel kapcsolatos elméleti és gyakor- lati ismeretek 482–7	egy igekötős ige (<i>átlát</i>) észlelési és meta- forikus jelentése 36–41
betűszámok (az ILVal.-ban) 68–9	első latin nyelvű román nyelvtan (ILVal.) 65–73, 221–32

- első magánhangzó törlése hiátushelyzetben 285–6, 298–9
- elve 335
- észt Anyanyelvi Társaság (Emakeele Selts) 14–5
- 1966-os nemzetközi magyar nyelvtudományi kongresszus 142–6
- 1476-os oklevél közszói szórványai 123–4
- felvidéki (kisebbségi magyar) települések családnévhasználatára 94–6
- felvidéki névtani műhely 378–9
- fogalomköri mutató a Magyar szólástárban 98, 100–3
- fokozás paradigmája 329–31
- fokozó értelmű szókapcsolatok 315–20
- fokozó és mérséklő értelmű szókapcsolatok kulcsszava 315–31
- fókusz elrendeződése a mondatban 179–81
- földrajzi köznévvvel alkotott, illetve földrajzi köznév alapján magyarosított családnévek 200–1
- frazeologizmusok 97–103
- funkcionális stilisztika 367–9
- gomba 343–350
- Gombocz Zoltán | jelentéstana 129–30 | ~, a Magyar Nyelv szerkesztője 388–94
- Gósy Mária, Fonetika, a beszéd tudománya 482–7
- Hajdú Mihály, Általános és magyar névtan 464–79
- hangtan A magyar nyelv kézikönyvében 238–40
- Hasan Eren török etimológiai szótára 278–9
- héber *'amar* 'mond' ige megfelelői XX. századi protestáns bibliafordításainkban 213–9
- Hegedüs József, Hiedelem és valóság 495–7
- Heltai Gáspár nyelve 509–10
- helyzetmondatok 96–103
- Hepburn-átírás a japánban 203, 207, 308–11
- Herman József 117–9 | ~, a késői latin és az újlatin kutatója 119 | ~ tudománypolitikai tevékenysége 117–9
- hiátus-feloldási stratégiák tipológiája 282–5
- hiátusok 282–303
- hiátustöltés *j*-vel 291
- hiátustöltés optimalitáselméleti elemzése 292–303
- holisztikus és moduláris szemantika 74–6
- horvát körülírással szerkesztett mint német összetett szavak nyelvi megfelelései 444
- horvát viszonyos szerkesztett német összetett szók visszaadására 441
- Horváth Katalint köszöntő könyv 369–71
- H. Tóth Tibor könyvismertetésének (A magyar nyelv kézikönyve) bírálata 497–8
- XX. század harmadik évtizedének magyar nyelve 352–7
- idegen nyelv hatása elleni védekezés 47–85
- időt és aspektust is jelölő predikátumok morfoszintaktikai szerkezete az ómagyar korban 426–30
- ige előtti többszörös fókusz a magyar mondatban 178–95
- igeidőrendszer változása a középmagyar korban 431–4
- igekötős ige a tagmondat jelentésszerkezetében 41–3
- igekötős ige jelentéstani bemutatása kognitív keretben 27–43
- írásjelhasználat 248–50
- írói szótárak 357
- japán nevek magyar helyesírása 308–11
- japán nevek, szavak latin betűs átírása 207–8, 305–11
- jelentésváltozás 91–3
- jen 202–12, 304–11
- Johannes von Grafing, a MünchEml. feltételezett lejegyzője 152–3
- József Attila tárgyas-intellektuális költészete 415–9
- jüan 206–7
- j* végű Árpád-kori tulajdonneveink 454–61
- Károly Sándor jelentéstana 130–6
- Kárpát-medencei magyar anyanyelvű kisebbségek anyanyelvhasználatának vizsgálata 105–13
- kaviár 278
- Keleti nevek magyar helyesírása 308–11
- kérdőszó és fókusz az ige előtt 182–8

- Kertész András, Cognitive Semantics and Scientific Knowledge 73–6
 keserűgomba 341–4, 349
 Keszler Borbála, Írásjeltan 248–50
 két- és többnyelvűség kutatása 78–81, 250–2
 Kiss Jenő előadása a Magyar Nyelvtudományi Társaság jubileumi ünnepségén 7–14
 Kiss Lajos 253
 kognitív nyelvészet 73–4, 90
 kognitív szemantika 74–6
 Körösi Csoma Társaság 19
 köznyelvi szótárak 51–3
 közszoói szórványok 1476-os oklevélben 123–4
 közvetett német tükörszavak a horvátban 445
 kukorló 464
- latin betűs átírás a japánban 304–5
 „latin hatás” az ómagyar igeidőrendszerben 430–1
 lexikai fokozás, mérséklés 313–20
 lexikai és összehasonlító fokozás és mérséklés 312–31
- magánhangzó-kapcsolatok fonológiája 282–313
 magyar családnevek 475–8
 magyar és finnugor jelentéstörténet 89–94
 magyar jelentéstán 129–39
 magyar közszavak 1476-os latin oklevélben 123–4
 magyar mondat információs szerkezete 138
 Magyar–német kéziszótár. Ungarisch-deutsches Handwörterbuch 81–3
 A magyar nyelv kézikönyve 232–43
 Magyar Nyelv száz éve 385–405
 A magyar nyelvtudomány kézikönyve sorozat 393
 Magyar Nyelv szerkesztői 1905–2004. 403–5
 Magyar Nyelvtudományi Társaság 7–14, 116–7
 Magyar Nyelvtudományi Társaság centenáriumi ünnepségén elhangzott köszöntők 1–21
 Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai-sorozat 387
- Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári tagozata 123
 Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtani tagozata 122–3
 Magyar Nyelvtudományi Társaság 100. közgyűlése 113–6
 Magyar Nyelvtudományi Társaság új tagozatai 122–3
 magyar orientalisztika 19–20
 magyar szaknyelvek 246–8
 Magyar szaknyelvtörténeti tanulmányok 246–8
 Magyar személynevek, magyar személynévtörténet 471–2
 Magyar szólástár 96–103
 második magánhangzó törlése hiátushelyzetben 286–98
 második magánhangzó törlésével járó hiátusos esetek optimalitáselméleti elemzése 292–8
 mássalhangzó-betoldás hiátus feloldására 288–91, 299
 mecseknádasdi német nyelvhasználat 78–9
 Medgyesi Pál munkássága 21–7
 Medgyesi Pál részvétele a nyelvújításban 25–6
 Medgyesi Pál szaknyelverteremtő tevékenysége 24–7
 megkülönböztető purizmus 50
 „...még onnét is eljutni túlra...” Nyelvészeti és irodalmi tanulmányok Horváth Katalin tiszteletére 369–71
 Melich János mint a Magyar Nyelv szerkesztője 392–5
 mérséklő értelmű szókapcsolatok 316–9
 „Mert lovastul az fát meg nem ehetik” 463–4
 metafora kognitív elmélete 75–6
 misszilizsek nyelvhasználatra vonatkozó kifejezései 333–4
 modularitás és pragmatika 443–5
 mogoró 279
 mondatjelentés magyar aspektusai 137–9
 Müncheni emlék 147–78
 MünchEml.-et tartalmazó kézirat 148–53
 MünchEml. imádságai 158–70
 MünchEml. nyelvmestere 160, 171–4
 Műszaki értelmező szótár 379–80

- Natalija Nyikolajevna Kolpakova–Balázs József Attila, Magyar–orosz kisded szótár 83–7
- német nyelv változatszótára 480–2
- német tükörfordítások a horvátban és a magyarban 436
- német tükörfordítások magyar összetett szavakként 437
- nemzeti romantika tükröződése a család-névváltoztatások rendszerében 198–202
- nemzetközi magyar nyelvtudományi kongresszusok 140–7
- népi gombaneveink 336–51
- névmagyarosítás 196–202
- névtani konferencia Kolonban 378–9
- nézetek a magyar nyelv rokonságáról 495–7
- nyelvcseré 252
- Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon 352–7
- nyelvhasználati minősítések a középmagyar beszélt nyelvben 332–4
- nyelvi egység mint jelentésszerkezet és kompozitumszerkezet 28–31
- nyelvjárási főnévképzés 76–7
- nyelvsziget és nyelvjárássziget 407–13
- nyelvleírás-történeti észrevételek XVIII. századi román nyelvtan alapján 65–73
- nyelvművelés témája A magyar nyelv kézikönyvében 242–3
- nyelvtörténet A magyar nyelv kézikönyvében 234–7
- nyelvtörténeti vizsgálatok forrásanyaga 90–1
- nyelvújítás és purizmus 46–51
- ómagyar igealakok funkciója 421–6
- ómagyar igeidők 421–6
- ómagyar igeidőrendszer morfoszintaxisa 420–35
- operátorok sorrendje a magyar mondatban 137–8
- osztatlan testvérek 44–5
- összehasonlító és nem összehasonlító fokozás és mérséklés 320–9
- összehasonlító fokozás 313–5, 320–9
- összehasonlító tipológiai szempont a jelen-tésben 131–6
- Ötven szótag táblázata a japán nyelvben 304–5
- Pais Dezső a Magyar Nyelv szerkesztőjeként 394–8
- Paládi-Kovács Attila, Tájak, népek, népcsoportok 491–4
- pannóniai szlávok nyelve 87–9
- partikulák (az ILVal.-ban) 70–1
- perek jegyzőkönyveinek nyelvhasználatára 334
- poliszémia 136
- pozitív belső tulajdonságok, pozitív töltetű eszmei és vallási fogalmak magyarosított családnevekben 200–1
- Prágai Nyelvész kör irodalmi nyelvi elemzései 21–2
- pragmatika 436–8
- pragmatika a kognitív nyelvészetben 440
- pragmatika és nyelvelmélet 439, 448
- pragmatika és nyelvtan 439, 448
- pragmatika és nyelvtörténet 445–8
- pragmatika és szemantika 442–3
- prototipikus igekötős ige jelentésszerkezete 31–6
- puszta 335–6
- Richards, Ronald O., The Pannonian Slavic Dialect of the Common Slavic Proto-Language: The View from Old Hungarian 87–9
- romániai magyar nyelv- és nyelvjárásszigetek 406–13
- Societas Uralo-Altaica 15–6
- svájci magyarok nyelvhasználatára 250–2
- szakmai hitelesség a magyar köznyelvi szótárakban 51–65
- szakmai szókincs a köznyelvi szótárakban 53–65
- Szathmári István 120–2, 487 | ~ munkássága 487–91 | ~, A szűkebb és tágabb haza nyelve 487–91 | ~, Stilisztikai lexikon 366–9
- székelység szerepe a XI–XII. századi magyar országvédelemben 269–74
- szelektáló purizmus 48–50
- szemantika és a nyelvföldrajz kapcsolata 93
- szemantikai mező tagolása 130–2
- személynevek 464–75
- szepe (gombanév) 346–7, 351

- zewuednekednek vylaga (JókK. 156–7)
219–20
- Szily-jutalom 394
- Szily Kálmán emlékezete (1838–1924.)
244–6
- Szily Kálmán | munkássága 244–6 | ~
nyelvészeti publikációi 246 | ~,
a Magyar Nyelv szerkesztője 386–93
- szólas- és közmondásszótár 96–103
- szomszédos országok magyar nyelvi kuta-
tóállomásai 105–13, 371–7
- szövegtagolás 248–50
- tájszógyűjtés 363–6
- tanú 279–80
- tárgyas-intellektuális stílus 414–9
- Tátrai Infanger, Nóra, Der Sprachgebrauch
der Ungarn in der Schweiz 250–2
- XVI. század eleji magyar nyelvemlék 147–
78
- XVI–XVIII. századi deverbális igeképzők
a Szótörténeti Tár anyagában 104–5
- XVIII. századi román nyelvtan (ILVal.)
65–73, 221–32
- XV. századi összeírások Szabolcs megyé-
ből 498–509
- (többszörös) kérdést és tagadott fókusz-
tartalmazó mondatok válaszlehetősé-
gei 193–5
- török eredetű tükörszavaink 281
- török nyelv etimológiai kutatása 275–81
- török nyelvi etimológiai szótárak 275–9
- T. Szabó Csilla, A deverbális igeképzés
a XVI–XVIII. században az Erdélyi
magyar szótörténeti tár adatanyaga
alapján 104–5
- tudásszociológia 76
- tudományos fogalomalkotás szerepe
a kognitív szemantikában 74–6
- tulajdonnév 468–70
- tulajdonneveket helyettesítő szókapcsolatok
97–8
- tulajdonnevek köznevesülése 467
- tükörfordítások 436, 447
- új dialektológiai tárgyú hazai germanisztikai
kiadványok 76–81
- új elektronikus nyelvészeti folyóirat 498
- új germanisztikai nyelvészeti kiadványaink
76–81
- új magyar–orosz kisszótár 83–7
- ÚMTsz. szócikkeinek jelentésmagyarázata
431
- ÚMTsz. utalási rendszere 433
- valódi kétszeres tagadás 188–93
- Vámbéry török etimológiai szótára 275
- Variantenwörterbuch des Deutschen 480–2
- v-betoldás hiátusfeloldására 289–90
- Vörös Ferenc, Családnév kutatások Szlo-
vákiában 94–6
- vylagumtul* (ÓMS.) 219–20
- yen* szó és a *ye* latin írásos betűkép válto-
zásai J. C. Hepburn japán–angol szó-
tárában 208–10
- Zrínyi-kommentárok 461–3
- Zrínyi Miklós nyelvhasználat 358–63
- Zrínyi-szótár 357–63
- Zsirai Miklós 257–68 | ~, a nyelvművelő
264–5

KISS GABRIELLA